

УДК 339.564

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2018-6-7>**Дергачова В.В.**

доктор економічних наук,  
професор кафедри менеджменту  
Національного технічного університету України  
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

**Dergachova Viktoriia**

National Technical University of Ukraine  
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

**Мартиненко О.В.**

аспірант кафедри менеджменту  
Національного технічного університету України  
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

**Martynenko Olena**

National Technical University of Ukraine  
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

## **ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ**

### **FORMATION OF THE INVESTMENT ENVIRONMENT OF UKRAINE AS A FACTOR OF DEVELOPMENT OF EXPORTS POTENTIAL OF ENTERPRISES**

У статті розглянуто сутність понять «прямі іноземні інвестиції», «інвестиційне середовище», «експортний потенціал». Досліджено динаміку та тенденції експорту. Проведено аналіз обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну, визначено основні країни-інвестори. Досліджено динаміку показників інвестиційної привабливості України, її місце у світових рейтингах: Індексі глобальної конкурентоспроможності (Всесвітній економічний форум), Індексі інвестиційної привабливості (міжнародна консалтингова мережа BDO), Doing Business (Світовий банк), оцінці інвестиційного середовища України Європейською бізнес-асоціацією, Індексі прямих іноземних інвестицій (OECD). Ідентифіковано проблемні аспекти інвестиційного середовища України, котрі знижують конкурентоспроможність економіки на світовому ринку. Запропоновано заходи, впровадження яких призведе до поліпшення інвестиційного середовища країни, стимулювання іноземних грошових потоків та в перспективі інтенсивного розвитку експортного потенціалу країни в контексті виходу на ринок ЄС.

**Ключові слова:** прямі іноземні інвестиції, інвестиційне середовище, інвестиційний потенціал, інвестиційна політика, експорт, експортний потенціал.

В статье рассмотрена сущность понятий «прямые иностранные инвестиции», «инвестиционная среда», «экспортный потенциал». Исследованы динамика и тенденции экспорта. Проведен анализ объемов прямых иностранных инвестиций в Украину, определены основные страны-инвесторы. Исследована динамика показателей инвестиционной привлекательности Украины, ее место в мировых рейтингах: Индекс глобальной конкурентоспособности (Всемирный экономический форум), Индекс инвестиционной привлекательности (международная консалтинговая сеть BDO), Doing Business (Всемирный банк), оценке инвестиционной среды Украины Европейской бизнес-ассоциацией, Индекс прямых иностранных инвестиций (OECD). Идентифицированы проблемные аспекты инвестиционной среды Украины, которые снижают конкурентоспособность экономики на мировом рынке. Предложены меры, внедрение которых приведет к улучшению инвестиционной среды страны, стимулирования иностранных денежных потоков и в перспективе к интенсивному развитию экспортного потенциала страны в контексте выхода на рынок ЕС.

**Ключевые слова:** прямые иностранные инвестиции, инвестиционная среда, инвестиционный потенциал, инвестиционная политика, экспорт, экспортный потенциал.

The functioning of the inner market is one of the determinants that forms an export-oriented model of Ukraine's economic development. The growth of its competitiveness is directly proportional to the development of foreign economic activity, in particular the intensity of foreign cash flows and co-operation with strategic partner countries. Direct foreign investment is a key stimulant of economic development, therefore, Ukraine's investment attractiveness is one of the strategic tasks of the state, the realization of which depends on the possibility of stabilization and growth of the national economy. Building an open, export-oriented economic model of Ukraine depends on the degree of activity of domestic and foreign investors, the intensity of the international movement of capital and division of labor. The article considers the essence of concepts of "foreign direct investment", "investment environment", "export potential". The dynamics and export trends are investigated. The analysis of volumes of direct foreign investments in Ukraine was carried out, the main investor countries were determined. Investigated the dynamics of Ukraine's investment attractiveness indicators, Ukraine's place in world rankings, such as: Global Competitiveness Index (World Economic Forum), Investment Attractiveness Index (BDO), Doing Business (World Bank), Ukraine's investment environment assessment by the European Business Association, Direct Index Foreign Investment (OECD). The problem aspects of the Ukrainian investment environment, which reduce the competitiveness of the economy on the world market, have been identified. Proposed measures, the introduction of which, will improve the investment environment of the country, stimulate foreign cash flows and, in the long term, intensive development of the country's export potential in the context of entering the EU market.

**Keywords:** foreign direct investment, investment environment, investment potential, investment policy, export, exports potential.

**Постановка проблеми.** Ефективне функціонування внутрішнього ринку є однією з детермінант, що формує ендегенно орієнтовану модель розвитку України. Зростання конкурентоспроможності вітчизняної економіки прямо пропорційно залежить від розвитку зовнішньоекономічної діяльності, зокрема стимулювання експортного потенціалу та налагодження співпраці зі стратегічними країнами-партнерами. Разом із цим розвиток експортного потенціалу слід розглядати в контексті формування інвестиційного середовища України, інтенсивності іноземних грошових потоків та співпраці зі стратегічними країнами-партнерами. Прямі іноземні інвестиції виступають стимулятором економічного розвитку, тому підвищення інвестиційної привабливості України є одним зі стратегічних завдань держави, від реалізації якого залежить можливість стабілізації та зростання національної економіки.

Аналіз сучасних тенденцій прямих іноземних інвестицій в економіку нашої країни, показників її інвестиційної привабливості, місця України у світових рейтингах, визначення перспектив активізації нарощування інвестиційного процесу в державі зумовлюють актуальність досліджуваної тематики.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питанням залучення іноземного капіталу в економіку України та дослідженню інвестиційного середовища присвячено праці таких учених: А.Н. Азрилян, В.В. Дергачова, Л.В. Дейнеко, С.С. Іваночко, О.О. Пінчевської, Я.В. Ковалю, В.С. Бондара, С. Князь, А.А. Пересада та ін. Однак зазначене питання не втрачає своєї актуальності й потребує подальших досліджень.

**Формулювання цілей статті (постановка завдання).** Метою дослідження є аналіз інвестиційного середовища України як чинника розвитку експортного потенціалу підприємств, оцінка стану надходжень іноземного капіталу в економіку, дослідження динаміки показників інвестиційної привабливості України. Завданням дослідження є розроблення пропозицій щодо стимулювання інвестиційної діяльності та створення сприятливих умов для розвитку експортного потенціалу.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** В умовах глобальної конкуренції зростає роль прямих іноземних інвестицій, яка полягає у залученні не лише необхідних обсягів капіталу, а й сучасних технологій, методів управління та висококваліфікованих менеджерів. Створення відкритої, експортоорієнтованої моделі економіки України залежить від ступеня активності вітчизняних та іноземних інвесторів, інтенсивності міжнародного руху капіталів та поділу праці. Прямі іноземні інвестиції виступають стимулятором економічного розвитку, тому підвищення інвестиційної привабливості України є одним зі стратегічних завдань держави, від реалізації якого залежить можливість стабілізації та зростання національної економіки. Базуючись на розглянутих підходах до трактування поняття «прямі іноземні інвестиції» [1; 2], досліджувану категорію визначено як внесення різних типів цінностей (майнових та немайнових) суб'єктами інвестиційної діяльності в об'єкти підприємницької діяльності, що зумовлює розширення виробництва на світовому ринку та є передумовою одержання додаткового прибутку або соціального ефекту [3].

Інвестиційне середовище – це сукупність політичних, правових, економічних і соціаль-

них умов, які забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та іноземних інвесторів [4]. Інвестиційне середовище країни формується під впливом цілої низки чинників стимулятивного та дестимулятивного характеру. До стимуляторів належить уся система потенціалів, а до дестимуляторів – наявні та потенційні ризики. Сприятливий вплив на формування інвестиційного клімату України справляє її природно-ресурсний потенціал, що включає земельні, мінеральні та рекреаційні ресурси. Наявність зазначених природних даних надає Україні певну перевагу як країні-реципієнту, адже забезпечення держави необхідною сировинною базою сприяє залученню інвесторів, орієнтованих на їх використання. Враховуючи наявні можливості, зауважимо, що Україна є стратегічним посередником для інших європейських країн та є ґрунтовною основою для створення виробничих потужностей на її території інвесторами, які орієнтуються на експортну діяльність [5, с. 144].

Оскільки одним із вагомих чинників якісного економічного зростання будь-якої країни є здійснення її суб'єктами господарювання ефективного експорту, одним зі стратегічних завдань кожної держави є підтримка та розвиток експортної діяльності. Реалізація експортної діяльності лежить у межах експортного потенціалу, який полягає у спроможності сукупного виробництва певної країни у цілому виробляти необхідну кількість конкурентоспроможних товарів для зовнішнього ринку [6]. Саме така категорія, як експортний потенціал підприємства, на нашу думку, дає змогу найкраще зрозуміти сутність експортної діяльності підприємства як економічної категорії, що характеризує зовнішньоекономічну діяльність. Важливо наголосити, що розвиток експортного потенціалу підприємств прямо пропорційно залежить від стану інвестиційного середовища України та обсягу інвестиційних потоків.

Під час здійснення комплексної оцінки інвестиційного середовища країни інвестори орієнтуються на висновки міжнародних рейтингових агенцій, таких як: Всесвітній економічний форум, Standart and Poor's Group, міжнародна консалтингова мережа BDO, Європейська бізнес-асоціація, Business Environment Risk Intelligence, OECD та ін. Ключові показники макросередовища, котрі визначають інвестиційну привабливість України, представлено в табл. 1.

Аналізуючи табл. 1, слід зазначити, що за досліджуваний період простежується скорочення дефіциту державного бюджету на 2,85%, до 1,6%, разом із цим, МВФ прогнозує зростання дефіциту консолідованого бюджету України в найближчі два роки. За його підрахунками, дефіцит бюджету 2018 р. становитиме 2,5% ВВП, у 2019 р. – 2,6% ВВП, у 2020 р. очікується скорочення до 2,3% ВВП [7]. Такий розмір дефіциту бюджету України негативно впливає на інвестиційне середовище країни, адже, згідно з нормативами України та Європейського Союзу, граничний розмір показника становить 3% від ВВП. Зовнішній борг України впродовж 2013–2017 рр. зріс майже вдвічі, станом на кінець 2017 р. становив 72,0% від ВВП, це негативно впливає на привабливість економіки для інвесторів, адже свідчить про скорочення платоспроможності країни та високу ймовірність дефолту.

Обсяг ВВП України має тенденцію до зростання більше ніж на 100% та становив у 2017 р. 2 982,9 млрд. грн. (106,5 млрд. дол. США), проте його значення є низьким (для порівняння: ВВП Польщі – 526 млрд. дол., Франції – 2 806 млрд. дол., Німеччини – 3 730 млрд. дол., США – 16 768 млрд. дол.) [9].

Простежується негативна тенденція сальдо зовнішньоторгового обороту країни: у 2014 р. показник дорівнював -2,63 млрд. дол. США. Негативна тенденція сальдо зовнішньоторгового обороту насамперед пов'язана з тим, що сукуп-

Таблиця 1

## Показники інвестиційної привабливості України за 2013–2017 рр.

Показник	Рекомендоване значення	2013	2014	2015	2016	2017
Дефіцит державного бюджету, % ВВП	3%	4,45	4,96	2,28	2,94	1,60
Обслуговування державного боргу, у % до ВВП	Не більше 60% від ВВП	40,2	70,7	79,4	81,8	72,0
Номінальний ВВП (у фактичних цінах), млрд. грн.	Зростання	1454,2	1566,7	1979,4	2383,2	2982,9
Зовнішньоторгове сальдо, млрд. дол. США	Позитивне сальдо	-8,514	+3,88	+4,1	+0,34	-2,63
Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. дол. США	Зростання	51,7	53,7	40,7	36,2	39,1

Джерело: складено авторами на основі [7; 8]

ний експорт товарів за період 2013–2017 рр. скоротився на 31,71% (з 63 320,7 млн. дол. США до 43 264,7 млн. дол. США). У регіональному вимірі загальний обсяг експорту зріс до країн ЄС на 2,4%, частка його становить 40,5% (17 901,9 млн. дол. США), скоротився експорт до країн СНД на 72,7%, зокрема частка експорту товарів до Російської Федерації зменшилася з 25,2% у 2013 р. до 9,1% у 2017 р. Варто зазначити, що в 2017 р. найбільшим ринком збуту українських товарів були країни ЄС – 40,5%, Азії – 30,0%, тоді як питома вага СНД становила лише 16,0%. Зазначену динаміку можна пояснити змінами позицій окремих регіонів у міжнародному поділі праці та географічною переорієнтацією українських виробників.

Аналізуючи експортну діяльність українських підприємств на ринках країн ЄС за період 2013–2017 рр., слід зазначити, що частка експорту в загальному обсязі мала висхідну тенденцію, оскільки простежується зростання з 26,5% у 2013 р. (16 758,6 млн. дол. США) до 40,5% у 2017 р. (17 533,4 млн. дол. США). За період 2017 р. до ТОП-10 країн ЄС у галузі експорту вітчизняних товарів увійшли: Польща – 15,5% (2 724,6 млн. дол. США), Італія – 14,1% (2 469,5 млн. дол. США), Німеччина – 10,0% (1 754,2 млн. дол. США), Нідерланди – 9,6% (1 676,1 млн. дол. США), Угорщина – 7,6% (1 326,4 млн. дол. США), Іспанія – 7,2% (1 260,0 млн. дол. США), Румунія – 4,8% (841,6 млн. дол. США), Чехія – 4,1% (715,2 млн. дол. США), Словаччина – 3,7% (656,0 млн. дол. США) та Австрія – 3,1% (535,2 млн. дол. США) [8]. На зазначені країни припадає 79,7% експорту [8].

Сукупний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (акціонерний капітал нерезидентів) за 2017 р. становив 39 144,0 млн. дол. США, що на 8,3% (на 2 989,5 млн. дол. США) більше від показника попереднього року. За період 2013–2017 рр. спостерігається тенденція до скорочення обсягу надходження іноземного капіталу на 24,4%, це стало наслідком погіршення інвестиційного клімату в державі загалом через інфляцію, політичну та економічну нестабільність. У 2017 р. країнами ЄС інвестовано 70,2% загального обсягу акціонерного капіталу (27 465,5 млн. дол. США), з інших країн світу – 29,8% (11 678,5 млн. дол. США). Найбільшими інвесторами України в 2017 р. стали: Кіпр (25,6%), Нідерланди (16,1%), Велика Британія (5,5%), Німеччина (4,6%), Франція (3,4%), Австрія (3,2%), Люксембург (2,4%), Польща (2,1%), Угорщина (2,0%) та Швеція (0,9%) [8].

Базуючись на здійсненому аналізі макроекономічних показників України, варто зауважити, що спостерігається погіршення практично по всіх досліджуваних катего-

ріях упродовж аналізованого періоду, що не сприяє привабливості вітчизняної економіки для іноземних інвесторів.

Проведемо аналіз інвестиційного середовища України за даними міжнародних рейтингів. Розглянемо місце України в Індексі глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index). Він визначає здатність економіки зростати в довгостроковій перспективі, складається з більше ніж 100 змінних, що згруповані у 12 контрольних показників («Інституції», «Інфраструктура», «Макроекономічне середовище», «Охорона здоров'я та початкова освіта», «Вища освіта і професійна підготовка», «Ефективність ринку товарів», «Ефективність ринку праці», «Розвиток фінансового ринку», «Технологічна готовність», «Розмір ринку», «Відповідність бізнесу сучасним вимогам» та «Інноваційний потенціал»), які об'єднані трьома основними групами субіндексів: «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення», 2/3 з яких – це результати опитування керівників бізнесу, 1/3 – статистична інформація [10]. Проводить оцінку Всесвітній економічний форум. У зазначеному рейтингу (оцінено 137 країн) до ТОП-5 у 2017 р. увійшли Швейцарія, США, Сінгапур, Нідерланди та Німеччина; Польща зайняла 39-е місце, Росія – 38-е, Грузія – 67-е місце. Згідно з даними дослідження, Україна погіршила свої позиції у чотирьох із 12 основних показників та зайняла 81-е місце поряд із Чорногорією та Шрі-Ланкою (мінус п'ять позицій порівняно з 2014 р.). Найбільше втрачено (мінус 13 пунктів) за складником «Ефективність ринку праці». Також Україна зазнала втрат за оцінкою інноваційного складника Індeksu (мінус дев'ять пунктів), інфраструктурного (мінус три пункти) та за складником, що характеризує вищу освіту та професійну підготовку (мінус два пункти). Негативними чинниками ведення бізнесу в нашій країні визначено (у порядку зменшення): інфляцію, корупцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, нестабільність урядів, ускладнений доступ до фінансів, неефективну державну бюрократію, регулювання валютного ринку, недостатню освіченість працівників, погану етику робочої сили, недостатню здатність до інновацій, обмежувальне регулювання ринку праці, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я.

Наступний аналізований показник – Індекс інвестиційної привабливості (International Business Compass) – розраховує міжнародна консалтингова мережа BDO, він ураховує показники економіки, політики, права та соці-

ально-культурні умови досліджуваної країни. Індекс є важливим для компаній, які шукають країни для розширення глобального бізнесу [11]. Порівняння значення індексу України та головних інвесторів наведено в табл. 2.

До лідерів рейтингу увійшли Сінгапур, Гонконг, Швейцарія, Нідерланди, Данія. Україна посіла 134-е місце зі 174 країн, тобто погіршила свій показник на чотири позиції порівняно з попереднім роком, із загальною оцінкою 42,68. Експерти зауважують, що країні необхідні рішучі реформи, які забезпечать зростання ВВП не менше 10% щорік. Це неможливо без детінізації економіки і формування регулятивного середовища, сприятливого для будь-якого, а не лише крупного бізнесу [11].

У 2017 р. в рейтингу легкості ведення бізнесу (Doing Business – 2017), котрий формує Світовий банк, Україна посіла 80-е місце і поліпшила свої позиції на 57 пунктів порівняно з 2013 р. Країна поліпшила свої позиції за такими показниками: реєстрація підприємства – з 30-го до 20-го місця; підключення до електромереж – зі 137-го до 130-го місця; оподаткування – зі 107-го до 84-го місця. До показників, які погіршилися або залишилися на тому ж рівні, увійшли: вирішення проблем із неплатоспроможністю – зі 141-го до 150-го місця; міжнародна торгівля – зі 109-го до 115-го місця; реєстрація власності – із 61-го до 63-го місця; доступ до отримання кредитів – з 19-го до 20-го місця [12].

Звіт Doing Business – 2017 показує, що необхідно більш рішуче проводити реформи з дерегуляції, оскільки Україна значно поступається сусіднім країнам: Румунія знаходиться на 36-му місці, Білорусь – на 37-му, Молдова – на 44-му, РФ – на 40-му, Туреччина – на 69-му. Лідером у рейтингу за сумарним значенням сприятливих умов для підприємницької діяль-

ності стала Нова Зеландія, до першої десятки увійшли: Сінгапур, Данія, Гонконг, Південна Корея, Норвегія, Великобританія, США, Швеція та Македонія. Найбільш несприятливими для ведення бізнесу стали Лівія (188), Еритрея (189) та Сомалі (190) [12].

Таким чином, підвищення позиції України в рейтингу Doing Business – 2017 – це певний сигнал про позитивні зміни в міжнародних оцінках її бізнес-середовища (хоча подібне поліпшення навряд чи можна вважати достатнім).

Наступним кроком аналізу інвестиційного середовища України є оцінка, яку проводить Європейська бізнес-асоціація. Метою проекту є визначення коливань настроїв бізнесу, інтегральний показник формується на основі авторитетних думок топ-менеджерів провідних міжнародних, європейських та українських компаній. Основною метою діяльності Асоціації є налагодження стосунків європейського бізнесу з представниками влади в Україні для співпраці щодо створення сприятливих умов ведення бізнесу та залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни. Оцінювання відбувається за п'ятибальною шкалою за результатами оцінок 114 керівників компаній – учасниць ЄБА. У 2017 р. показник дорівнював 3,15 бали порівняно з зафіксованим значенням у 2013 р. на рівні 2,12, відбулося зростання показника на 48%. Серед основних позитивів респонденти відзначили: відкритість державних даних, поступову дерегуляцію, помітний розвиток електронних сервісів (електронну систему відшкодування ПДВ), спрощення процедури отримання дозвільних документів на будівництво, мораторій на перевірки, послаблення валютного контролю, запровадження інституту приватних виконавців тощо. Крім того, Україна здобула безвізовий режим, який

Таблиця 2

Індекс інвестиційної привабливості України та країн-інвесторів у 2017 р. [11]

Країна	Індекс			Економіка		Політика		Соціально-культурне середовище	
	Ранг	Зміна	Вартість	Ранг	Вартість	Ранг	Вартість	Ранг	Вартість
Нідерланди	4	-1	77.99	3	76.65	8	93.39	17	66.28
Німеччина	8	4	74.19	6	69.54	14	91.22	21	64.39
Велика Британія	9	-1	74.18	8	63.89	12	91.56	12	69.78
Швеція	15	-1	72.54	15	61.00	6	94.63	18	66.13
Австрія	16	0	71,13	19	57,99	13	91,23	14	68,02
Франція	19	6	67,43	18	59,43	27	79,23	20	65,12
Кіпр	28	5	63.52	17	59.67	28	79.00	49	54.37
Польща	34	0	60.68	47	52.69	32	77.61	47	54.64
Угорщина	45	-4	59.15	56	52.12	41	72.67	46	54.64
<b>Україна</b>	<b>134</b>	<b>-4</b>	<b>42,68</b>	<b>112</b>	<b>45,85</b>	<b>151</b>	<b>37,09</b>	<b>102</b>	<b>45,71</b>

свідчить про розвиток нашої країни за європейським зразком. Серед пріоритетних проблем, що потребують особливої уваги з боку влади, бізнес назвав три незмінні позиції: боротьба з корупцією – 36%, судова реформа – 20%, земельна реформа – 11% [13].

Індекс прямих іноземних інвестицій, дослідження проводить OECD, є інструментом оцінки та порівняння країн, шляхом вимірювання реформ та оцінки їхнього впливу (аналіз обмежень, встановлених законом), сприяє оцінці міжнародної інвестиційної політики України щодо прямих іноземних інвестицій. Інтегрована оцінка лежить у межах від 0 (відкрита економіка) до 1 (закрита економіка).

За досліджуваний період Україна поліпшила свої позиції в аналізованому індексі з 0,142 у 2013 р. до 0,124 у 2017 р. [14]. Порівняння значення індексу прямих іноземних інвестицій України та країн-інвесторів ЄС за 2017 р. представлено на рис. 1.

Аналізуючи рис. 1, слід зазначити, що серед країн – інвесторів України найбільш відкритими для надходження прямих іноземних інвестицій є Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Угорщина та Велика Британія. Економіка України є недостатньо відкритою для надходження прямих іноземних інвестицій, оскільки значення індексу на 72% перевищує показник Польщі, на 39% – показник США (0,089), проте значення індексу на 32% менше за показник РФ (0,182).

Низькі позиції України в досліджуваних рейтингах є наслідком погіршення макроекономічних показників, що не сприяє привабливості вітчизняної економіки для інвесторів. Вища освіта та висококваліфіковані кадри залишаються конкурентними перевагами України, найбільш проблемними чинниками для ведення бізнесу є: корупція, ускладнений доступ до фінансів, інфляція, політична нестабільність,

високі податкові ставки, державна бюрократія, податкове законодавство.

Отже, нині стан інвестиційного клімату в Україні є незадовільним. Для стимулювання іноземних надходжень необхідно здійснити низку заходів щодо зміни інвестиційної політики держави, що призведуть у перспективі до поліпшення загального бізнес-середовища та розвитку експортного потенціалу, а саме провести рішучі реформи, що забезпечать зростання ВВП не менше 10% щорік. Це неможливо без детінізації економіки і формування регулятивного середовища, сприятливого як для малого, так і для середнього бізнесу. З вищезазначеного зумовлюється необхідність таких заходів:

1. Боротьба з корупцією, гучні кримінальні справи і подальше притягнення до відповідальності високопоставлених чиновників та крупних тіньових бізнесменів.

2. Очищення судової, правоохоронної і податкової систем шляхом справжньої, а не декоративної люстрації.

3. Формування національних ринкових інститутів, необхідних для підтримки експорту, таких як Експортно-кредитне агентство і Банк розвитку.

4. Максимально можлива дерегуляція і зниження податкового тягаря для малого і середнього бізнесу. Сфокусувати зусилля всіх державних структур, особливо на рівні місцевих влад, на підтримці становлення і розвитку цього найважливішого сегменту економіки керівники органів влади на всіх рівнях, оцінку роботи яких потрібно пов'язати з успішністю розвитку МСБ на їхніх територіях, могли б особистою активною участю в роботі саморегульованих організацій підприємців, різних семінарів і конференцій, піднімати значущість малого і середнього бізнесу. Частка МСБ у ВВП країни пови-

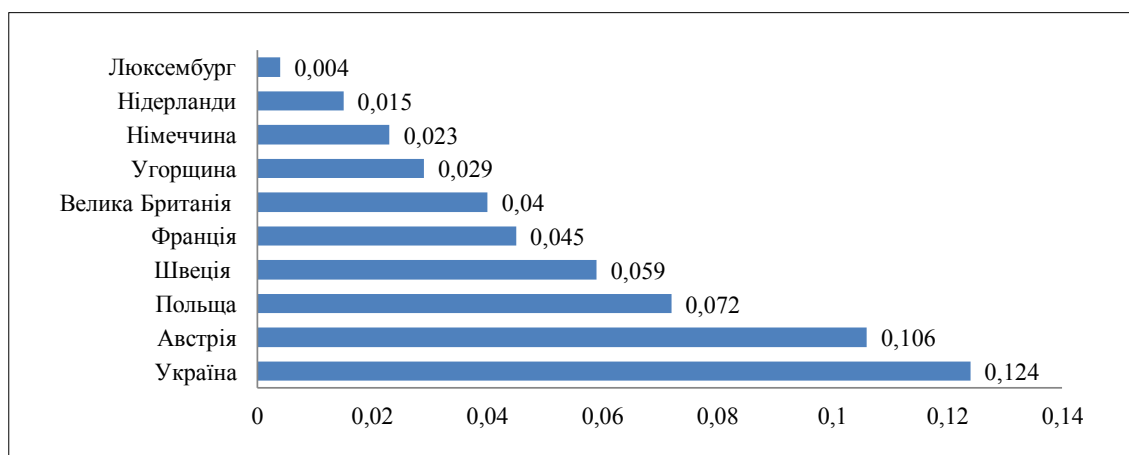


Рис. 1. Динаміка Індексу прямих іноземних інвестицій України та країн-інвесторів ЄС за 2017 р. [14]

нна вирости із сьогоднішніх 10–15% до 50–60% протягом найближчих 10 років.

**Висновки з даного дослідження.** З огляду на проведене дослідження інвестиційного середовища України, слід зазначити, що відбулося скорочення надходжень іноземного капіталу за досліджуваний період на 24,4%, причиною цього є несприятливий інвестиційний клімат країни (політична й економічна нестабільність, недосконалість митної, фіскальної політики, нерозвиненість інвестиційної й логістичної інфраструктури).

У процесі оцінки інвестиційного середовища України досліджено її місце у світових рейтингах. За Індексом глобальної конкурентоспроможності в 2017 р. Україна втратила п'ять позицій (через незадовільні показники складників макроекономічного середовища та рівень розвитку фінансового ринку) та займає 81-е місце. За Індексом інвестиційної привабливості в 2017 р. Україна зайняла 134-е місце зі 174 країн (погіршила свій показник на чотири

позиції порівняно з 2016 р.), у рейтингу Doing Business – 2017 зайняла 80-е місце. За оцінкою ЄБА отримала 3,15 балів із 5, це більше, ніж у 2013 р., на 48%. За Індексом прямих іноземних інвестицій Україна поліпшила позиції з 0,142 у 2013 р. до 0,124 у 2017 р. Варто зазначити, що низькі позиції України в досліджуваних рейтингах є наслідком погіршення макроекономічних показників, що не сприяє привабливості вітчизняної економіки для інвесторів.

Для стимулювання іноземних надходжень необхідно здійснити низку заходів щодо зміни інвестиційної політики держави, це: боротьба з корупцією, люстрація судової, правоохоронної і податкової систем, формування національних ринкових інститутів, необхідних для підтримки експорту, дерегуляція і зниження податкового тягаря для малого і середнього бізнесу. Впровадження сформованих рекомендацій у перспективі призведе до поліпшення загального бізнес-середовища та розвитку експортного потенціалу.

#### Список використаних джерел:

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96, станом на 15.01.2011. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 93. Ст. 80.
2. Trade and Investment. URL: [https://www.wto.org/english/tratop\\_e/invest\\_e/invest\\_e.htm](https://www.wto.org/english/tratop_e/invest_e/invest_e.htm).
3. Дергачова В.В., Бойко О.В. Прямі іноземні інвестиції як чинник розвитку деревообробної галузі України. URL: <http://spru.fmm.kpi.ua/article/view/142945/140385>.
4. Пересада А.А. Інвестування: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2004. 250 с.
5. Іваночко С.С. Чинники формування інвестиційного клімату в Україні Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.14. С. 143–150.
6. Азрилян А.Н. Большой экономический словарь. М.: Правовая культура, 1994. 478 с.
7. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>.
8. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Валовий внутрішній продукт. URL: <http://insiders.com.ua/spravochnik/valovoj-vnutrennij-produkt>.
10. Економічний дискусійний клуб. URL: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>.
11. The BDO International Business Compass 2017: Update and Subject Focus Labor Market Performance. URL: [http://www.bdo.com.kw/getmedia/417dfb6a-8ca4-437c-a552-1edb52f2b807/BDOStudie\\_EN\\_Executive-Summary-2017\\_web.pdf.aspx](http://www.bdo.com.kw/getmedia/417dfb6a-8ca4-437c-a552-1edb52f2b807/BDOStudie_EN_Executive-Summary-2017_web.pdf.aspx).
12. Doing Business. URL: <http://russian.doingbusiness.org/>.
13. Індекс інвестиційної привабливості України. URL: <https://eba.com.ua/>.
14. Індекс прямих іноземних інвестицій. URL: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=FDIINDEX#>.